

طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبر انقلاب

احمد ملکی سورکی^۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۸/۱۲ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۹/۲۷ شمس‌السادات زاهدی^۲

محمد منتظری^۳

چکیده

هدف این پژوهش طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبر انقلاب بود. روش تحقیق از نوع تحقیقات کیفی با رویکرد تحلیل مضمون بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه صاحب‌نظران علمی در حوزه موضوع پژوهش بود. انتخاب نمونه به تعداد لازم جهت رسیدن به اشباع نظری و به روش نمونه‌گیری گلوله برفی انجام شد (۱۶ نفر). ابزار پژوهش مصاحبه اکتشافی بود. روایی نتایج پژوهش بر اساس شایستگی حرفه‌ای نمونه مصاحبه شده، روایی محتوایی چارچوب مصاحبه، میزان توافق مصححان کدگذاری (۲ پژوهشگر خبره: ۰/۷۳) تأیید شد. تحلیل داده‌ها با استفاده کدگذاری سه‌مرحله‌ای متناسب با روش تحقیق انجام شد. در این پژوهش از این رو ۱۱۰ گزاره کلامی، ۱۵ مضمون فرعی و ۷ مضمون اصلی الزامات حکمرانی اقتصادی برای سازمان‌ها، ملاحظات سازمان‌ها برای حکمرانی اقتصادی، ملاحظات سازمان‌ها برای حکمرانی اقتصادی، ظرفیت‌سازی مدیریتی سازمان‌ها، ظرفیت‌سازی اقتصادی سازمان‌ها، ظرفیت‌سازی اجتماعی سازمان‌ها، ظرفیت‌سازی علمی سازمان‌ها کدگذاری گردید.

کلمات کلیدی

حکمرانی اقتصادی، سازمان، رهنمود، رهبر انقلاب

۱- دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، واحد سیرجان، دانشگاه آزاد اسلامی، سیرجان، ایران. ahmad.maleki.1979@gmail.com

۲- استاد، گروه مدیریت، واحد سیرجان، دانشگاه آزاد اسلامی، سیرجان، ایران. (نویسنده مسئول) szahedi@iau.ac.ir

۳- دانشیار، گروه مدیریت، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. montazer56@pnu.ac.ir

عصر کنونی، عصر جهانی شدن، انقلاب اطلاعات و تولید دانش است. این عصر نیز مانند هر عصر دیگری شرایط و ایجابات خاص خود را دارد (پندی^۱، ۲۰۲۳). با توجه به اینکه محیط‌های رقابتی امروزی رو به رشد هستند و حرکت سازمان‌ها به سمت پیچیدگی و پویایی، شروع شده است، توانایی یادگیری زودتر و سریع‌تر از رقبای، تنها مزیت نسبی در دهه آینده خواهد بود و می‌بایست چشم‌اندازها و اهداف بلندمدت و کوتاه‌مدت سازمان‌ها به‌نوعی دیگر بررسی شود و خلاقیت، نوآوری به همراه استفاده از اطلاعات بروز می‌بایست جزء جدانشدنی تصمیم‌گیری مدیران باشد و تنها سازمانی می‌تواند ادعای برتری و موفقیت کند که از قابلیت‌ها، تعهد، ظرفیت یادگیری کارکنان در تمام سطوح سازمان به‌بهترین نحو استفاده نماید (زارع، ۱۴۰۱). امروزه تغییرات گسترده‌ای در سطح جهان رخ داده است که این تغییرات تمامی حیطه‌ها از جمله سازمان‌ها را نیز تحت تأثیر قرار داده است (طاهری، ۱۴۰۰). شکل‌گیری سازمان‌های نوین، با ساختارهای جدید سبب شده است تا انواع مختلفی از سازمان‌ها ایجاد گردد. شکل‌گیری این سازمان‌ها سبب گردیده است تا بیش‌ازپیش سازمان‌های فعلی را جهت تطابق با اصول سازمان‌های امروزی هدفمند نماید. به‌صورتی که همخوانی سازمان‌ها با اصول نوین سازمانی به‌عنوان یک دغدغه و نگرانی مشخص شده است (ژانگ^۲، ۲۰۲۰). یکی از مسائل کلیدی در خصوص سازمان‌های امروزی، نیاز این سازمان‌ها به تعامل منظم و یکپارچه با محیط می‌باشد. به‌صورتی که رمز موفقیت سازمان‌های امروزی را تعامل آنان با محیط پیرامون خود و شناخت دقیق و جامع آنان از این محیط قلمداد نموده‌اند (لادی^۳، ۲۰۲۰) تعامل با محیط سبب می‌گردد تا ظرفیت‌های جدیدی به سازمان‌ها اضافه گردد که این ظرفیت‌ها در صورتی که به‌صورت مناسبی اجرایی گردد، سبب ارتقا عملکرد سازمان‌ها می‌گردد (شهbaz^۴، ۲۰۲۲). شکل‌گیری این مسئله و گسترده‌گی سازمان‌ها سبب ایجاد حکمرانی شده است. نظام اقتصادی یکی از مهم‌ترین نظام‌های اجتماعی اصلی است؛ چراکه در ایجاد ساختار اجتماعی، به‌عنوان یک کل دخالت دارد. نظام اقتصادی شاهرگ توسعه اجتماعی، تکیه‌گاه آن است و در رابطه میان فعالیت اقتصادی و دیگر فعالیت‌ها و مظاهر مربوط به وجود اجتماعی انسان تجلی می‌کند. حکمرانی اقتصادی عنوانی است که در آنجا تولید و کاربرد دانش برای یک بخش مهم در رشد اقتصادی و خلق رفاه و ثروت مشارکت دارد، درحالی‌که عوامل سنتی تولید که عبارت‌اند از نیروی کار، سرمایه، مواد خام کارآفرینی همچنان با اهمیت باقی می‌مانند، دانش عامل اصلی است که باعث ایجاد رشد و خلق ارزش جدید برای رقابتی بودن خواهد بود (فرازمند^۵، ۲۰۲۳). حکمرانی اقتصادی به سیستم نهادها و رویه‌هایی اطلاق می‌شود که برای دستیابی به اهداف اتحادیه در زمینه اقتصادی، یعنی

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

هماهنگی سیاست‌های اقتصادی برای ارتقای پیشرفت اقتصادی و اجتماعی ایجاد شده است. بحران‌های مالی، مالی و اقتصادی که در سال ۲۰۰۸ آغاز شد، نشان داد که اتحادیه اروپا به مدلی مؤثرتر از مدیریت اقتصادی نسبت به هماهنگی اقتصادی و مالی موجود تا آن زمان نیاز دارد (خدایاروف، ۲۰۲۲). تحولات در حاکمیت اقتصادی که هنوز ادامه دارد، شامل هماهنگی و نظارت تقویت‌شده بر سیاست‌های مالی و اقتصاد کلان و ایجاد چارچوبی برای مدیریت بحران‌های مالی است (بیلی، ۲۰۲۳)؛ بنابراین حکمرانی اقتصادی شامل فرآیندهایی است که از طریق حمایت از حقوق مالکیت، اجرای قراردادهای و انجام اقدامات جمعی برای ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی و سازمانی مناسب، از فعالیت‌های اقتصادی و معاملات اقتصادی حمایت می‌کند. این فرآیندها در داخل نهادها، رسمی و غیررسمی انجام می‌شود (گالی،^۸ ۲۰۲۳) حوزه حاکمیت اقتصادی به مطالعه و مقایسه عملکرد نهادهای مختلف در شرایط مختلف، سیر تحول این نهادها و انتقال از مجموعه‌ای از نهادها به مجموعه دیگر می‌پردازد. (کریسولوس،^۹ ۲۰۲۳). توسعه اقتصادی مبتنی بر دانش به‌عنوان تنها استراتژی رونق و توسعه، یک ضرورت حیاتی و یک فرصت ایده‌آل برای حرکت سریع‌تر کسب‌وکارهای نوظهور باهدف ایجاد ارزش در اقتصاد جهانی قلمداد می‌شوند (جمشیدی و بافنده، ۲۰۱۹). لذا رونق تولید و درآمد سرلوحه برنامه‌های اقتصادی کشورهای مختلف قرار دارد که نیل به آن مستلزم شناخت و بررسی ارزش‌افزوده تولیدشده توسط بخش‌های مختلف تولید کشور می‌باشد (یوسفی و همکاران، ۲۰۱۶). واضح است که میزان تحقق این هدف، مستلزم حرکت به سوی نوآوری و ایجاد هم‌افزایی مثبت در ترکیب محصولات و خدمات در قلمرو فعالیت‌های یک کسب‌وکار دانش‌بنیان است (انتظاریان، ۲۰۲۲). از این‌رو نام‌گذاری سال‌های قبل تحت عنوان تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی، اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال، رونق تولید، جهش تولید، تولید؛ پشتیبانی‌ها، مانع‌زدایی‌ها و درنهایت نام‌گذاری سال جاری بنام تولید، دانش‌بنیان و کارآفرینی دانش‌بنیان از سوی رهبر فرزانه انقلاب، به‌وضوح مبین آن است که رویکرد حاکمیت فرزانه برای غلبه بر مشکلات اقتصادی، تکیه بر تقویت و حمایت هدفمند از توانمندی‌های داخلی و تولید در داخل است. در سال رونق تولید هدف، جلوگیری از تعمیق رکود و حفظ شرایط موجود صنایع تولیدی بود تا بتوان در گام بعد و در ادامه مسیر به "جهش در تولید" دست شد. به همین منظور، نام‌گذاری سال تولید ملی، سنگ بنای محور چرخه اقتصاد کشور گردید (معاونت مطالعات امور تولیدی، ۲۰۲۲). از سوی دیگر، در چند سال اخیر اعمال تحریم‌های اقتصادی بین‌المللی علیه کشور بر فضای کسب‌وکار و توان رقابت‌پذیری و بهره‌وری کشور اثر نامطلوبی گذاشته است و از یک‌سو توان مردم جامعه را برای تأمین کالاهای مصرفی با مشکل مواجه کرده و از سوی دیگر با کاهش قدرت خرید افراد، رکود

طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبرانقلاب/ملکی سورکی، زاهدی و منتظری

اقتصادی و بحران ادامه حیات را برای فعالان این عرصه موجب شده است (دهقان پوری و همکاران، ۲۰۲۰).

مطابق با فرمایشات رهبر انقلاب، این موفقیت دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش‌بنیان در منطقه و به تبع آن پیشتازی تولیدات مبتنی بر اقتصاد دانش‌بنیان را به همراه داشته است؛ اما بررسی ساختارهای اقتصادی کشورهای توسعه‌یافته و پیشرو مؤید آن است که اثربخشی تولید در گرو تبلور دانش در محصولات و خدمات جدید، ارتقاء سطح اقتصاد و رفاه، تولید ثروت و ارزش‌افزوده از طریق توسعه کسب‌وکارهای دانش‌بنیان بوده و پایدارترین اقتصادها در جهان مربوط به اقتصادهای دانش‌بنیان می‌باشد (جمشیدی و همکاران، ۲۰۱۹). اقتصاد دانش‌بنیان، اقتصادی مبتنی بر تولید، توزیع و مصرف ارزش اقتصادی برخاسته از دانش و فناوری است که جریانی از یک سیستم اقتصادی پویا را در جامعه به جریان می‌اندازد (نوجریا و مارتینس^{۱۱}، ۲۰۲۰). از این رو به رسمیت شناختن نقش محوری دانش در اقتصاد بی‌ثبات امروزی، نتیجه به‌کارگیری فناوری، یادگیری و توسعه سرعت فنی و علمی است که از آن منتج می‌شود (کارایانیس و همکاران^{۱۱}، ۲۰۱۸). چنانچه تلاش در راستای عملیاتی کردن فرمایشات مقام رهبری در یک سال گذشته که تأکید به حمایت از تولیدکنندگان داخلی در صنایع مختلف داشته‌اند. در همین راستا، دستوم و همکاران (۲۰۲۰) معتقدند که اقتصاد دانش‌بنیان حلقه واسله بین دانشگاه، دولت و جامعه با صنعت می‌باشد. این رویکرد تعاملی مشتمل بر مجموعه‌ای از سازوکارهای مشارکتی نهادهای مختلف باهدف خوداتکایی در تولید و بومی‌سازی دانش تولید می‌باشد که رهبر فرزانه انقلاب در نام‌گذاری سال ۱۴۰۱ به‌عنوان نیروی هم‌افزا برای دولت و جامعه توصیه اکید داشته‌اند. در واقع مهم‌ترین اهرم توانمندسازی کسب‌وکارهای دانش‌بنیان به خلق دانش و نوآوری با ایجاد ارزش رقابتی در کسب‌وکارها مربوط می‌شود که بستر مستعدی در تبیین و مدل‌سازی فرایندهای تولید، تحقیق و توسعه، غنی‌سازی علمی و فنی، آموزش، پرورش و توسعه انسانی، انتقال دانش و نشر و اشاعه نوآوری در کشور را فراهم نموده است (انتظاریان، ۲۰۲۲: ۳۲؛ انصاری و همکاران، ۲۰۲۰: ۴۰۲). پژوهش انجام‌شده غروی (۱۴۰۳) در تحقیقی با عنوان حکمرانی خوب با مدیریت اصولی برای توسعه اقتصادی در مناطق آزاد تجاری که نتایج نشان داد که مهم‌ترین چالش این مناطق وجود تعارض منافع و تضاد در اهداف و کارکرد در نظام حکمرانی مناطق آزاد می‌باشد که باعث تصمیم‌گیری‌های نامناسب مدیریتی شده که خود مانع استفاده از فرصت‌های موجود در مناطق آزاد می‌باشد که می‌توان با بازنگری در ساختار دبیرخانه مناطق آزاد و همین‌طور با حکمرانی الکترونیک در بخش‌های متعدد از بسیاری از تعارض منافع موجود، کاست. حاجیلو (۱۴۰۳) در تحقیقی با عنوان که ارتقای سیستم‌های اطلاعاتی و

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

فناوری در مدیریت اقتصادی: راهکاری جامع برای بهبود حکمرانی، شفافیت و کارایی که نتایج نشان می‌دهد که استفاده از سیستم‌های پیشرفته مدیریت اطلاعات، هوش مصنوعی، بلاک چین، اینترنت اشیا و تحلیل داده‌های بزرگ می‌تواند به‌طور قابل‌توجهی کیفیت تصمیم‌گیری اقتصادی را بهبود بخشد، فساد را کاهش دهد و منجر به افزایش بهره‌وری اقتصادی شود. این مقاله همچنین چالش‌ها و ملاحظات اخلاقی مرتبط با استفاده از این فناوری‌ها را مورد بحث قرار می‌دهد و راهکارهایی برای مدیریت این چالش‌ها ارائه می‌کند. حمادی (۱۴۰۳) در تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر روی ریسک اقتصادی در این مطالعه در یک نمونه ۴۷ کشور از کشورهای در حال توسعه و نوظهور تأثیر متوسط شاخص‌های حکمرانی خوب و همچنین به‌صورت مجزا شاخص‌های حکمرانی خوب بر روی ریسک اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته است. برآورد ۷ مدل مجزا استحکام نتایج خوبی را برای نتیجه‌گیری مطمئن‌تر از مدل ارائه می‌نماید. نتایج تخمین با رویکرد GMM نشان می‌دهد که حکمرانی خوب و شاخص‌ها آن به‌طور معنی‌داری تأثیر منفی بر روی ریسک اقتصادی دارد. بدین معنی که بهبود شاخص‌های حکمرانی خوب، ریسک اقتصادی را تا حدی زیادی کاهش می‌دهد. همچنین رشد اقتصادی، آزادی اقتصادی، صنعتی شدن وجود منابع طبیعی غنی ریسک اقتصادی را کاهش داده ولی اندازه دولت و نرخ بیکاری ریسک اقتصادی را افزایش می‌دهد.

رخیده دخت (۱۴۰۲) در تحقیقی با عنوان اصول اندیشه‌های اقتصادی رهبر معظم انقلاب و مستندات قرآنی و روایی آن که نتایج بیان می‌کند که اصول اندیشه‌های اقتصادی رهبر معظم انقلاب از جمله؛ اصل اقتصاد مردم محور، اصل آزادی اقتصادی و نظام رقابت، اصل احترام به مالکیت خصوصی، اصل عدالت توزیعی، اصل اقتصاد درون‌زا و برون‌نگر و اصل دانش‌بنیان بودن اقتصاد و مبانی اندیشه اقتصادی ایشان از جمله؛ تجلی توحید در اقتصاد، کرامت انسانی و عزت مؤمنانه، مصالح جمعی و مصالح فردی، کارآمدی دین در اقتصاد و معاد باوری و نقش آن در اقتصاد می‌باشد و در نهایت پژوهشگر به این نتیجه می‌رسد که تکیه کامل مقام معظم رهبری بر خداوند متعال در کنار اندیشه پیشرو ایشان در حوزه اقتصاد منجر به ایجاد تفکری نو در میان رهبران سیاسی و دینی کشورهای جهان گردیده است. ایشان با نگاهی توحیدی به دنبال دستیابی جامعه به رشد و تعالی هستند و تلاش می‌کنند با چشم‌انداز روشن دینی و اقتصادی مسیر توسعه و رشد را در سطح جامعه و خانواده و فرد فراهم آورند. بیگی (۱۴۰۲) در تحقیقی با عنوان طراحی مدل حکمرانی شرکت‌های دولتی در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی که تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی، حاکی از این است که مدل حکمرانی شرکتی مبتنی بر سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، بایستی بر مبنای چهار ویژگی «انطباق‌پذیری»، «عدالت

طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبرانقلاب/ملکی سورکی، زاهدی و منتظری

مشارکت محور»، «فساد زدایی و سلامت» و «مدیریت جهادی» طراحی شود. در ادامه تحلیل ادبیات نظری و مصاحبه‌های انجام‌شده، ۱۰۳ مفهوم در راستای الزامات تحقق این ویژگی‌ها شناسایی شد که در قالب ۲۲ تم فرعی انتزاع یافت. همچنین نتایج اعتبارسنجی این تم‌های فرعی، به‌مثابه الزامات طراحی مدل حکمرانی مطلوب در مرحله دوم، نشان داد که کلیه این الزامات، به‌استثنای یک مورد، به تأیید خبرگان رسیده است؛ بنابراین به خط‌مشی‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان توصیه می‌شود که برای محقق ساختن نظام حکمرانی شرکتی مبتنی بر سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، «پیچیدگی و تنوع‌بخشی»، «ذی‌نفع محوری»، «شفافیت اطلاعات» و «خادمیت» را در طراحی مدل مطلوب مدنظر قرار دهند. بخشی (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان بررسی اثر نظام سیاسی و منابع طبیعی بر کیفیت حکمرانی اقتصادی که با تدوین یک چارچوب تحلیلی و ارائه نتایج تجربی نشان داده می‌شود که حضور منابع طبیعی در نظام‌های دموکراسی، اثر منفی بر کیفیت حکمرانی اقتصادی نداشته است. بلکه کیفیت دموکراسی عامل تعیین‌کننده در شکل‌گیری کیفیت نهادهای مرتبط با حکمرانی اقتصادی بوده است. در مقابل، حضور منابع طبیعی در نظام دیکتاتوری متمرکز که قدرت سیاسی به‌طور انحصاری در اختیار یک فرد قرار دارد، اثر منفی بر کیفیت حکمرانی اقتصادی داشته است؛ اما چنین اثری در دیکتاتوری‌های غیرمتمرکز که قدرت سیاسی بین اعضا گروه حاکم تقسیم‌شده است، مشاهده نمی‌شود. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد در کنار نوع نظام سیاسی، نوع منبع طبیعی نیز در شکل‌گیری پدیده شومی منابع مؤثر است. تحلیل حساسیت بیانگر پایداری نتایج نسبت به تغییر متغیر وابسته، افزودن متغیرهای کنترل و تغییر نمونه است. پناهی (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان اعتبارسنجی الگوی حکمرانی خوب از منظر اقتصادی به این نتیجه رسید که نتایج حاکی از آن است که بهبود سیاست‌های اقتصادی و شفاف‌سازی اطلاعات و اقدامات اقتصادی بر مبارزه با فساد و پاسخگویی عمومی اثر می‌گذارد. این عوامل نیز بر توسعه اقتصادی و رضایتمندی شهروندان تأثیر می‌گذارند. از این طریق می‌توان به پیامدهای اقتصادی حکمرانی خوب دست پیدا کرد؛ بنابراین مدیران استان آذربایجان غربی با رعایت اصول زیربنایی حکمرانی خوب می‌توانند به اهداف مرتبط با رشد و توسعه اقتصادی دست پیدا کنند. رعابائی (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان بررسی اصل عدالت در حکمرانی اقتصادی مبتنی بر نظریه شهید صدر که نتایج تحقیق حاکی از آن است که در حکمرانی اقتصادی بر اساس قاعده عدالت، لازم است فرصت‌های اقتصادی، آموزشی، درآمدها، امکانات و مواهب عمومی و نیز اطلاعات به‌صورت عادلانه در جامعه توزیع شود؛ به‌طوری‌که ضمن برخورداری همه افراد از حداقل‌ها، زمینه بهره‌برداری بیشتر از این فرصت‌ها و ثروت‌ها برای همگان مساوی باشد. کلیچ (۱۴۰۰) در تحقیق با تحلیل مضامین

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

اقتصادی بیانیه گام دوم انقلاب که نتایج ۴ مضمون فراگیر دستاوردهای اقتصادی انقلاب اسلامی، پیشرفت و توسعه اقتصادی، امنیت اقتصادی و چالش‌های اقتصادی برگرفته از مفاهیم اقتصادی بیانیه مورد بحث و مذاقه قرار گرفتند. خدیارف (۲۰۲۲) در تحقیقی با عنوان بهبود حکمرانی اقتصادی در اقتصاد بازار به این نتیجه رسید که سه راهبرد پیشنهاد شده است تا راه توسعه پایدار اکوسیستم اقتصاد به اشتراک گذاشته شود: همبستگی با منافع متقابل، همکاری برای موفقیت مشترک و تعهد به مسئولیت اجتماعی را پیشنهاد می‌کند پرنوس (۲۰۲۲) در تحقیقی با عنوان کاربرد اخلاق تجاری و قانون تجارت در دموکراسی اقتصادی که بر پایداری تجارت تأثیر می‌گذارد به این نتیجه رسید که قانون تجارت بر دموکراسی اقتصادی تأثیر معناداری دارد و همچنین اخلاق تجاری بر دموکراسی اقتصادی تأثیر معنادار دارد. لدی (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان حاکمیت اقتصادی اتحادیه اروپا و کووید-۱۹: یادگیری سیاست و پنجره‌های فرصت به این نتیجه رسید که صندوق حمایت از بحران همه‌گیر و برنامه خرید اضطراری بیماری همه‌گیر نمونه‌هایی از یادگیری تک‌حلقه‌ای را نشان می‌دهد که اصول حاکمیت اقتصادی را دست‌نخورده می‌گذارد. با این حال و برخلاف واکنش بحران منطقه یورو، پذیرش تسهیلات بازبایی و تاب‌آوری نشان‌دهنده یک تصمیم جسورانه است و یادگیری دو حلقه را پیشنهاد می‌کند. استدلال می‌شود که بحران کووید-۱۹ یک مقطع حساس برای اتحادیه اروپا است. در نتیجه، حاکمیت اقتصادی اتحادیه اروپا به عملکرد نظارتی خود محدود نمی‌شود و اکنون با یک عملکرد باز توزیعی نیز تکمیل می‌شود. از این رو توجه به مقوله تولید بر مبنای دانش بومی و اشتغال کارآفرین، ضامن سلامت اقتصادی کشور، خودکفایی و استقلال اقتصادی و اجتماعی کشور بود و در نهایت به توسعه اقتصادی و ارتقای رفاه و سطح زندگی مردم می‌انجامد این در حالی است که کشور ایران از عوامل اصلی لازم برای استحکام بخشیدن به تولید ملی مانند نیروی انسانی، مواد اولیه، زمین و انرژی بسیاری برخوردار است و هنر تلفیق امکانات و عوامل مزبور که تحت مدیریت در سطوح کلان و خرد از آن یاد می‌شود، لذا می‌توان با افزایش بهره‌وری و کارایی در تولید، تقلیل ضایعات و بهره‌گیری لازم از علم و فناوری موجبات شکوفایی تعیین شده در برنامه توسعه را فراهم نمود (کاشف و همکاران، ۲۰۱۵)؛ بنابراین مطابق با فرمایشات مقام معظم رهبری، موضوع تولید ملی، پایه و منبع اصلی توسعه علم و فناوری است که تحقق این مقوله مستلزم شناسایی و مرتفع سازی مشکلات اقتصادی و تأمین منابع مورد نیاز برای این مهم می‌باشد. به عبارت دیگر تولید نیازمند فراهم بودن زیرساخت‌هایی است و دولت به عنوان بستر ساز فضای کسب و کارها باید تلاش کند که شرایط اولیه را برای تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران فراهم نماید. بر اساس مطالعات انجام گرفته توسط اتحادیه همکاری اقتصادی آسیا و اقیانوسیه پایدارترین اقتصادها در

طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبرانقلاب/ملکی سوری، زاهدی و منتظری

جهان مربوط به اقتصادهای دانش‌محور است و در این میان کسب‌وکارهای کوچک دانش‌بنیان موتور محرک و توسعه این اقتصادها هستند (انتظاربان، ۲۰۲۲).

بنابراین، نوآوری این پژوهش به معنای تحول و ارتقای رویکردهای مدیریت منابع و تصمیم‌گیری اقتصادی به شکلی است که سازمان را در مسیر پایداری، رقابت‌پذیری و انطباق با تغییرات محیطی یاری دهد. این نوآوری می‌تواند در سه حوزه کلیدی ابزارها، فرایندها و اصول حکمرانی موردبررسی قرار گیرد. در حوزه ابزارها، بهره‌گیری از فناوری‌های پیشرفته مانند هوش مصنوعی، تحلیل داده‌های کلان، بلاک چین و اینترنت اشیا به سازمان‌ها این امکان را می‌دهد که داده‌های مالی و اقتصادی خود را به‌صورت لحظه‌ای تحلیل کنند، ریسک‌ها را به‌موقع شناسایی کنند و تصمیماتی مبتنی بر شواهد اتخاذ کنند. برای مثال، بلاک چین می‌تواند در ایجاد شفافیت و امنیت در فرایندهای مالی و زنجیره تأمین سازمان‌ها تحول ایجاد کند.

در حوزه فرایندها، نوآوری شامل طراحی مدل‌های جدید تصمیم‌گیری است که مشارکت همه ذی‌نفعان، از جمله کارکنان، مشتریان و سهام‌داران را در نظر می‌گیرد. این فرایندهای نوآورانه می‌توانند با استفاده از پلتفرم‌های دیجیتال و ابزارهای همکاری آنلاین تسهیل شوند و منجر به افزایش کارآمدی و پاسخگویی در تصمیم‌گیری شوند. برای مثال، ایجاد سازوکارهایی برای رأی‌گیری دیجیتال در موضوعات مهم اقتصادی یا استفاده از هوش مصنوعی برای پیشنهاد تصمیم‌های بهینه، می‌تواند این حوزه را متحول کند.

از نظر اصول حکمرانی، نوآوری می‌تواند شامل تلفیق رویکردهای سنتی با مفاهیمی نوین مانند حکمرانی مبتنی بر پایداری، مسئولیت اجتماعی شرکتی (CSR) و سرمایه انسانی باشد. این اصول به سازمان‌ها کمک می‌کنند تا نه تنها اهداف کوتاه‌مدت مالی خود را دنبال کنند، بلکه به پایداری بلندمدت و اثرات اجتماعی و زیست‌محیطی تصمیمات اقتصادی نیز توجه داشته باشند. برای مثال، طراحی نظام‌های انگیزشی برای کارکنان که با معیارهای پایداری و نوآوری همسو باشند، می‌تواند از روش‌های نوآورانه در این زمینه باشد.

در نهایت، حکمرانی اقتصادی به معنای تطبیق مداوم با تغییرات محیطی و اقتصادی است. سازمان‌ها با استفاده از این رویکرد می‌توانند در مواجهه با چالش‌هایی مانند نوسانات اقتصادی، بحران‌های مالی، تغییرات اقلیمی و تقاضاهای متغیر مشتریان، عملکردی انعطاف‌پذیر و مؤثر داشته باشند. این نوآوری همچنین به افزایش اعتماد ذی‌نفعان کاهش فساد و سوء مدیریت کمک کرده و راه را برای رقابت پایدارتر و کارآمدتر باز می‌کند؛ بنابراین توجه به حکمرانی اقتصادی در سازمان‌های دولتی کشور باعث

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

شده است تا امروزه شاهد برخی تصمیم‌گیری‌هایی حیاتی در بخش مختلف سازمان‌های دولتی باشیم. از طرفی نبود مطالعات جامع در خصوص حکمرانی اقتصادی سبب گردیده است تا شواهد کافی در این خصوص ایجاد نگردد. به عبارتی عدم مطالعه در خصوص حکمرانی اقتصادی باعث شده است تا دغدغه توجه به این پدیده وجود نداشته باشد. این مسئله سبب گردیده است تا تحقیق حاضر باهدف ارائه مدل ارائه الگوی حکمرانی اقتصادی در سازمان‌های دولتی می‌باشد و قصد پاسخگویی به این سؤال را دارد که ارائه الگوی حکمرانی اقتصادی در سازمان‌های دولتی چگونه می‌باشد

روش پژوهش

روش تحقیق مطالعه حاضر از نوع تحقیقات کیفی با رویکرد تحلیل مضمون بود. جامعه آماری پژوهش (جهت مصاحبه) شامل کلیه خبرگان و صاحب‌نظران حوزه موضوع پژوهش بود: (مدیران سازمان‌های دولتی کشور و نخبگان آگاه به حکمرانی اقتصادی و توسعه اقتصادی). انتخاب نمونه به روش نمونه‌گیری گلوله برفی انجام شد. از این‌رو نمونه آماری به تعداد قابل کفایت (رسیدن به اشباع نظری در استخراج مفاهیم) با روش قضاوتی نمونه‌گیری شد (۱۶ نفر). در این پژوهش از مصاحبه سیزدهم محقق به اشباع نظری رسید و مصاحبه‌ها تا مصاحبه شانزدهم ادامه یافت.

استخراج یافته‌ها حاضر یک رویکرد استقرایی (جزء به کل) بر اساس مصاحبه اکتشافی و مطالعه نظامند کتابخانه‌ای برای تکمیل آن بود. روایی این بخش بر اساس شایستگی فردی نمونه مصاحبه شده، روایی محتوایی چارچوب انجام مصاحبه و میزان توافق مصححان کدگذاری (۲ پژوهشگر خبره مدیریت منابع انسانی: ۰/۷۳) استخراج مفاهیم صورت گرفت. انجام مصاحبه‌ها بر اساس چارچوب تحلیلی طراحی شده از قبل صورت گرفت. در بخش مصاحبه، با ارائه بازخورد به مصاحبه‌شوندگان و قرار دادن آن‌ها در مسیر پژوهش به طوری که بر نحوه پاسخگویی آن‌ها تأثیر نگذارد، به منظور افزایش روایی درونی اقدام شد. ضمناً، پس از انجام هر مصاحبه، الگوی به دست آمده تا آن مرحله ارائه می‌شد و در صورتی که مصاحبه‌شونده نکاتی را نسبت به الگو داشت، مورد بحث قرار می‌داد. این کار پس از انجام مصاحبه انجام می‌شد تا مصاحبه خالی از هرگونه پیش‌فرض و جهت‌گیری انجام شود. از آنجایی که مؤلفه پایایی به گستره تکرارپذیری یافته‌های پژوهش اشاره دارد و در انجام مطالعات کیفی پژوهشگر به تفسیر موضوع مورد مطالعه می‌پردازد. کار گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر اطمینان حاصل کند که ادامه کار چیز تازه‌ای به دانسته‌های او نمی‌افزاید. پس از انجام ۱۶ مصاحبه در طی دوره شش ماه، تحلیل داده‌ها نشان داد که داده جدید به داده‌های قبلی اضافه نشد؛ زیرا درصد بالایی از داده‌های مستخرج از مصاحبه‌های آخر تکراری بود؛ بنابراین، با رسیدن به حد اشباع نظری، به مصاحبه‌ها پایان

طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبرانقلاب/ملکی سورکی، زاهدی و منتظری

داده شد. پژوهشگران کیفی به جای واژه اعتبار و روایی، از واژه‌های مقبولیت، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری استفاده می‌کنند. روایی رونوشت مطالعه کتابخانه‌ای و ابزار مصاحبه ابتدا با استفاده از نظر متخصصان ارزیابی گردید. سپس از طریق روش‌های روایی کدگذاری و توافق مصححان بررسی شد.

جهت تحلیل داده‌ها از سه مرحله کدگذاری برای دسته‌بندی مؤلفه‌های شناسایی‌شده استفاده گردید. کدگذاری با استفاده از مطالعات قبلی و نظر متخصصان انجام شد. مدل پژوهش نیز بر اساس روابط شناسایی‌شده به صورت یک چارچوب سیستمی مفهومی ترسیم گردید. هم‌زمان با گردآوری داده‌ها، کار تحلیل آن‌ها طی سه مرحله کدگذاری نیز شروع شد. پس از استخراج کدها، آن‌ها طبقه‌بندی می‌شوند؛ مقایسه مداوم، تفاوت‌ها و تشابهات بین این کدها را آشکار می‌کند؛ طبقات جدا و یا ادغام می‌گردند تا نظریه در روند این فرایند شکل گیرد. منابع و متون موجود نیز در روند تکمیل تئوری مورد استفاده قرار می‌گیرند. روش کدگذاری سه‌مرحله‌ای برای چارچوب‌بندی مفهومی مؤلفه‌های استخراجی استفاده خواهد شد که عبارت است از: کدگذاری شامل دو مرحله اصلی است: کدگذاری باز (محوری)، کدگذاری انتخابی (گزینشی) و کدگذاری نظری (موضوعی). در کدگذاری باز، داده‌ها شکسته می‌شوند. سپس به لحاظ مفهومی گروه‌بندی می‌گردند و مقوله‌ها و ویژگی‌های آن‌ها تولید می‌شود. در این مرحله از کدگذاری اقدام به گردآوری آزاد داده‌ها تا زمانی ادامه پیدا می‌کند که اثرات مقوله محوری، نمودار کدگذاری انتخابی نیز به معنای محدود کردن کدگذاری به آن دسته از متغیرهایی است که مربوط به متغیر محوری هستند؛ به عبارتی زمانی که مقوله محوری، نمودار شده کدگذاری انتخابی آغاز شده و مصاحبه‌ها در جهت متغیر محوری کدگذاری می‌شوند. این فرضیه‌ها در یک نظریه با هم عمل می‌کنند و دغدغه اصلی مشارکت‌کنندگان را تشریح می‌کنند. درنهایت زمانی که مقوله‌های مختلف به همدیگر و متغیر محوری مرتبط شدند، محصول نظریه داده بنیاد شکل می‌گیرد و شبیه نظریه (مدل) می‌شود.

یافته‌های پژوهش

به‌منظور پاسخ‌دهی سؤالات پژوهش از روش پژوهش کیفی استفاده شد. بدین منظور، با ۱۶ نفر از مدیران سازمان‌های دولتی کشور و نخبگان آگاه به حکمرانی اقتصادی و توسعه اقتصادی مصاحبه‌هایی نیمه ساختاریافته به عمل آمد و به اشباع نظری رسیدیم. در این بخش، داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه‌ها با استفاده از فن تحلیل موضوعی تحلیل‌شده است. درنتیجه، با استفاده از فرایند کدگذاری، عوامل مرتبط با توسعه و مؤلفه‌های حکمرانی اقتصادی مبتنی بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

شناسایی شده و الگوی مفهومی نحوه حکمرانی اقتصادی مبتنی بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری تدوین گردید. در ادامه تحلیل‌های مرتبط با الگوی اکتشافی ارائه گردیده است.

جدول ۱: اهم گزاره‌های کلامی یا کدهای شناسایی شده برای مؤلفه‌های حکمرانی اقتصادی مبتنی بر

دیدگاه‌های مقام معظم رهبری

غیرمتمرکز بودن این نوع حکمرانی و تمرکز زدا بودن در سطح مناطق
اصلاحات نهادی و بازسازی بوروکراسی و مشارکت‌دهی مناطق و نهادها
همگرایی حکمرانی اقتصادی برای پاسخ به پیچیدگی نهادی اقتصادی سازمان‌ها
تناسب ساختاری و کارکردی حکمرانی اقتصادی با ماهیت اقتصادی نظام سازمان‌ها
جلب حمایت عمومی و اجتماعی از طریق سازمان‌ها برای حکمرانی
مشارکت‌دهی گروه‌ها و پاسخگویی به نیروهای دموکراتیک
الزام مشارکت‌پذیری بالا در حکمرانی اقتصادی وجود آن در سازمان‌ها
تطبیق حکمرانی با فرهنگ محیط سازمان‌ها کشور
انطباق حکمرانی اقتصادی با الگوی حکمرانی شبکه‌ای و اهداف حکمرانی خوب
درجه نظام‌مندی سازمان‌ها و راهبردپذیری سازمان‌های دولتی
قابلیت تنظیم‌گیری و رهبری فرابخشی در سازمان‌ها دولتی
سازگاری تغییر دولت‌ها با محیط‌های و منافع جدید سازمان‌ها
تناسب توزیع منابع و حمایت‌ها در بین سطوح سازمان‌ها
تلقی شدن صنعت سازمان‌ها به‌عنوان یک بازار و سیستم اقتصادی
ظرفیت‌سنجی سازمان‌ها برای توسعه در شرایط بحران ملی و محیطی
شناخت تجارب پیشین حکمرانی اقتصادی برای بحران‌ها
الزامات حکمرانی اقتصادی برای شرایط بحران
جلوگیری از رابطه‌گرایی و مساعدسازی فضای انتخاب و شایسته‌سالاری انتصاب مسئولان سازمان‌ها
پیشگیری از خطاهای مدیریتی و سلیقه‌ای مدیران در سطوح اجرایی سازمان‌ها
کاهش سقف شیشه‌ای در سازمان‌ها تأکید بر مشارکت‌دهی زنان و اقلیت‌ها در سطوح مدیریتی و تصمیم‌گیری
کاهش شکاف و ناهماهنگی میان تخصص و مسئولیت‌ها در امور مربوط به سازمان‌ها
مشارکت مدیران نهادهای دولتی عمومی
اعضای شوراهای تصمیم‌گیری و هیئت‌مدیره‌ها و مدیران سازمان‌ها
نقش اساتید دانشگاهی و تحلیلگران علمی
مشارکت نقش فعالان رسانه، بازار و صنعت سازمان‌ها
مشارکت زنان و اقلیت‌ها در مدیریت و سیاست‌گذاری سازمان‌ها

طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبرانقلاب/ملکی سورکی، زاهدی و منتظری

رونق بخشی اقتصادی سازمان‌ها از طریق خصوصی سازی و برون سپاری در سازمان‌ها
کمک به سازمان‌ها برای تأمین مالی و درآمدزایی
استفاده از نوآوری و تحقیق و توسعه در سازمان‌ها کارآفرینی و تجاری سازی
ایجاد تناسب بین سرمایه گذاری و هزینه های اقتصادی
افزایش رقابت پذیری بازار سازمان‌ها از طریق مشارکت دهی بخش های غیردولتی
افزایش امنیت ریسک و سرمایه گذاری اقتصادی در سازمان‌ها
بازنگری در سیستم مدیریت مالی سازمان‌های کاهش هزینه های جاری
جلب توجه سیاست گذاران به ظرفیت های اقتصادی سازمان‌ها برای بهبود اقتصاد ملی
نظامندسازی بازار و صنعت سازمان‌ها و از طریق مستندسازی فعالیت‌ها و اطلاعات
مسئولیت اجتماعی لزوم دخالت مدیران و کارمندان در تصمیم گیری نسبت به جامعه و سایر نهادها نسبت به سازمان‌ها
مدیریت تنوع جمعیت و ذی نفعان در سازمان‌ها
تأمین امنیت اجتماعی فضاهای مختلف سازمان‌ها
تکنیک های بازاریابی اجتماعی مطابق با خرده فرهنگ‌ها
گفتمان سازی در جامعه سازمان‌ها برای حکمرانی اقتصادی
جریان سازی رسانه‌ای برای بهبود حکمرانی سازمان‌ها با رویکرد شبکه های اجتماعی
استفاده از نوآوری‌ها و توسعه تحقیق و پژوهش های مرتبط با سیاست گذاری سازمان‌ها
استفاده از ابزارهای دانش و فناوری برای کاهش پیچیدگی سیاست گذاری عمومی
وجود دانش سیاست گذاری و خبرگی برای سازمان‌ها و نهادهای دولتی
تخصصی سازی حکمرانی و تعیین مراجع تخصصی برای سیاست گذاری در سازمان‌ها
به روز رسانی سیاست‌ها در هر دوره تغییرات در دولت
مهندسی مجدد فرآیندهای سیاستی - ساختاری سازمان‌ها
روزآمدی ساختارهای سازمانی متناسب با تحولات محیطی
تناسب بین برنامه های کوتاه مدت و بلندمدت
میزان همسویی سیاست‌ها با اسناد بالا دستی
همخوانی و تطبیق سیاست‌ها با شرایط اقتصادی و منافع سیاسی
انطباق سیاست‌ها با توانمندی های بومی در توسعه سازمان‌ها
ضرورت پیوستگی سیاست گذاری در سیکل های سیاسی و انتخاباتی
هماهنگی بین سطح سیاستی، برنامه‌ای و اجرایی
کاهش نفوذ پذیری سیاسی ساختار و تشکیلات سازمان‌های
ثبات رویه در اجرای سیاست‌ها با تغییرات دوره‌ای دولت
تقویت دانش مالی مدیران سازمان‌ها در حوزه تحریم‌ها

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

آمدگی فضای فکری در سازمان‌ها جهت توسعه حامیان مالی اجتماعی
ایجاد لابراتورهای خلاقیت در جهت دور زدن تحریم‌ها
بهره‌گیری از تجارب کشورهای پیشرو در زمینه سازمان‌ها
الگوبرداری از ساختارهای سازمان‌ها سایر کشورها
بهره‌گیری از تجارب کشورهای موفق در زمینه مدیریت بحران
انطباق سیاست‌ها با تحولات جهانی
تقویت شاخص‌های اخلاقی در ساختار سازمان‌ها
گروه‌بندی مخاطبان و شکل‌گیری برنامه‌ریزی دقیق برای تمام گروه‌ها
کاهش منفعت‌طلبی یک‌جانبه با رفع خواسته‌ها و نیازها
ایجاد قابلیت‌های مدیریتی مناسب در جهت استفاده از فرصت‌های محیطی
یکپارچه‌سازی سیستم پایش و اطلاعات محیطی و توسعه سازمان‌ها
توسعه ارتباطات و همکاری بین سازمانی در حوزه سازمان‌ها با رویکرد هم‌افزایی
شناخت بحران‌ها و ارتباط آن‌ها ابعاد حکمرانی
توانمندی مدیریت بحران در سازمان‌ها به‌ویژه در شرایط بحران اقتصادی و اجتماعی
نوع شناسی بحران‌های محیطی سازمان‌ها و نحو تأثیرگذاری آن‌ها
ایجاد آمادگی رفتاری برای مدیریت بحران
کاربرد سیستم‌های اطلاعاتی در سیاست‌گذاری
بازبینی سیاست‌های پیشین و موجود
شناخت و بررسی ملی، منطقه‌ای و جهانی
پشتوانه حقوقی و حمایت ساختاری
به‌کارگیری فنون‌های آینده‌پژوهی برای سیاست‌گذاری سازمان‌های
گرایش به تصمیم‌سازی در کنار تصمیم‌گیری در نهادهای سیاست‌گذار
متناسب‌سازی ساختارهای سازمانی سازمان‌ها برای اجرای حکمرانی اقتصادی
تجهیز لزوم دخالت مدیران و کارمندان در تصمیم‌گیری ملی سیاست‌گذار سازمان‌ها به ابزارهای سیاستی
چارچوب زمانی مشخص برای بودجه و بودجه‌ی
حسابرسی مالی و بودجه سازمان‌های
یکپارچه‌سازی هم‌افزایی و همکاری هماهنگی
اجرایی سازی مصوبات توسعه سازمان‌ها با مشارکت بین سازمانی
تقسیم‌کار میان بخشی و بین سازمان در تعامل دانشگاه-صنعت-دولت-جامعه برای توسعه سازمان‌ها
پیش‌بینی منابع برای اجرای سیاست‌های توسعه سازمان‌ها
بهره‌گیری از توان علمی و سرمایه انسانی دانشگاه‌ها

طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبرانقلاب /ملکی سورکی، زاهدی و منتظری

پایش شاخص‌های عملکردی سیاست‌ها، برنامه‌ها و فرآیندهای تصمیم‌گیری
کارایی شبکه اطلاعاتی و پایش محیطی نهادهای دولتی
ارزیابی جامع و مستمر بهره‌وری سازمان‌ها و تشکیلات سازمان‌های
پیشگیری و کنترل از فساد و کج کارکردی در سازمان‌ها
عدالت در توزیع و تخصیص منابع دولتی حوزه سازمان‌ها
ارتقای شفافیت و گزارشگری برنامه‌ای و عملکردی
ارتقای نهادی و حقوقی سازمان‌ها در نظام دولت و حاکمیت
ارتقای شفافیت و کاهش فساد در مدیریت سازمان‌ها
ارتقای بهره‌وری و عملکرد سازمان‌ها
توسعه منابع فیزیکی و بهبود توزیع زیرساخت سازمان‌ها
رشد صنعت و بازار محصولات و خدمات سازمان‌ها
افزایش مشارکت ذینفعان و متقاضیان در سازمان‌ها
همسوسازی جریان توسعه «بالا به پایین» و «پایین به بالا» سازمان‌ها
توازن توسعه بین حوزه‌های سازمان‌ها پرورشی، همگانی و رقابتی
تأمین و دسترسی منابع سازمان‌ها در شرایط بحران طبیعی و اقتصادی
سازگاری سیستم سازمان‌ها با تغییرات و نوسانات اقتصادی و سیاسی
حفظ بهره‌وری و توسعه سازمان‌ها در شرایط بحران و چالش‌های محیطی
نقش سازمان‌ها در توسعه زیستی و انسانی جامعه (سلامت و...)
کارکرد سازمان‌ها در توسعه اجتماعی و فرهنگی (مشارکت، نشاط و...)
نقش سازمان‌ها در توسعه اقتصادی (اشتغال‌زایی، رونق بازار و...)
کارکرد سازمان‌ها در توسعه سیاسی (منزلت بین‌المللی، همبستگی ملی و...)
نقش سازمان‌ها در توسعه پایدار (زیست‌محیطی و...)

همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد صاحب‌نظران در مصاحبه‌های انجام‌شده گزاره‌های کلامی زیادی را در ارتباط با مؤلفه‌های حکمرانی اقتصادی مبتنی بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری بیان نموده‌اند. به‌منظور جمع‌بندی و شناسایی مؤلفه‌های اصلی حکمرانی اقتصادی مبتنی بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری، کدها (مفاهیم) شناسایی شده تعداد ۱۱۰ کد شناسایی شد. خبرگان و مطلعین کلیدی به طیف وسیعی از مؤلفه‌های مرتبط با نحوه حکمرانی اقتصادی مبتنی بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری اشاره نموده‌اند. پس از مرحله اول کدگذاری، تمامی کدها برای تحلیل مرتب گردید. در این مرحله تمامی کدهایی که به‌وسیله یک مصاحبه‌شونده کلیدی تشخیص داده شده است به‌صورت منظم مرتب و در یک ردیف ارائه گردید.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

در فاز بعدی تحلیل، ابتدا مجموعه تم‌های ایجادشده به منظور اطمینان از کدگذاری صورت گرفته مورد بازبینی مجدد قرار گرفت و سپس از منظر تجانس درونی و تباین بیرونی تمامی کدهای مرتبط که از نظر موضوعی نیز دارای تشابه بودند در یک طبقه قرار گرفت. با توجه به نتایج جدول ۲ میزان فراوانی مفاهیم شناسایی شده و پیشینه پژوهش، مقوله‌های اصلی و زیر مقوله‌ها زیر به‌عنوان حکمرانی اقتصادی مبتنی بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری شناسایی و گزارش گردیده است.

جدول ۲: مقوله‌های اصلی و زیر مقوله‌های مرتبط با حکمرانی اقتصادی مبتنی بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری

مضمون فرعی	مؤلفه محوری
	غیرمتمرکز بودن این نوع حکمرانی و تمرکز زدا بودن در سطح مناطق
انطباق‌پذیری	اصلاحات نهادی و بازسازی بوروکراسی و مشارکت‌دهی مناطق و نهادها
سیستمی	همگرایی حکمرانی اقتصادی برای پاسخ به پیچیدگی نهادی اقتصادی سازمان‌ها
	تناسب ساختاری و کارکردی حکمرانی اقتصادی با ماهیت اقتصادی نظام سازمان‌ها
	جلب حمایت عمومی و اجتماعی از طریق سازمان‌ها برای حکمرانی
تطبیق با محیط	مشارکت‌دهی گروه‌ها و پاسخگویی به نیروهای دموکراتیک
اجتماعی	الزام مشارکت‌پذیری بالا در حکمرانی اقتصادی وجود آن در سازمان‌ها
	تطبیق حکمرانی با فرهنگ محیط سازمان‌ها کشور
همخوانی با مفروضات علمی	انطباق حکمرانی اقتصادی با الگوی حکمرانی شبکه‌ای و اهداف حکمرانی خوب
	درجه نظام‌مندی سازمان‌ها و راهبردپذیری سازمان‌های دولتی
	قابلیت تنظیم‌گیری و رهبری فرابخشی در سازمان‌ها دولتی
رویکرد فرابخشی	سازگاری تغییر دولت‌ها با محیط‌های و منافع جدید سازمان‌ها
توسعه سازمان‌ها	تناسب توزیع منابع و حمایت‌ها در بین سطوح سازمان‌ها
	تلقی شدن صنعت سازمان‌ها به‌عنوان یک بازار و سیستم اقتصادی
ملاحظات	ظرفیت‌سنجی سازمان‌ها برای توسعه در شرایط بحران ملی و محیطی
مدیریت بحران	شناخت تجارب پیشین حکمرانی اقتصادی برای بحران‌ها
	الزامات حکمرانی اقتصادی برای شرایط بحران
تصدی‌گری و رهبری سازمان‌ها	جلوگیری از رابطه‌گرایی و مساعدسازی فضای انتخاب و شایسته‌سالاری انتصاب مسئولان سازمان‌ها
	پیشگیری از خطاهای مدیریتی و سلیقه‌ای مدیران در سطوح اجرایی سازمان‌ها
	کاهش سقف شیشه‌ای در سازمان‌ها تأکید بر مشارکت‌دهی زنان و اقلیت‌ها در سطوح مدیریتی و تصمیم‌گیری
	کاهش شکاف و ناهماهنگی میان تخصص و مسئولیت‌ها در امور مربوط به سازمان‌ها
مشارکت	مشارکت مدیران نهادهای دولتی عمومی
نقش‌های فردی	اعضای شوراهای تصمیم‌گیری و هیئت‌مدیره‌ها و مدیران سازمان‌ها

طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبرانقلاب /ملکی سورکی، زاهدی و منتظری

نقش اساتید دانشگاهی و تحلیلگران علمی	
مشارکت نقش فعالان رسانه، بازار و صنعت سازمانها	
مشارکت زنان و اقلیتها در مدیریت و سیاست گذاری سازمانها	
رونق بخشی اقتصادی سازمانها از طریق خصوصی سازی و برون سپاری در سازمانها	
کمک به سازمانها برای تأمین مالی و درآمدزایی	کارآمدی نظام
استفاده از نوآوری و تحقیق و توسعه در سازمانها کارآفرینی و تجاری سازی	مالی سازمانها
ایجاد تناسب بین سرمایه گذاری و هزینه های اقتصادی	
افزایش رقابت پذیری بازار سازمانها از طریق مشارکت دهی بخش های غیردولتی	
افزایش امنیت ریسک و سرمایه گذاری اقتصادی در سازمانها	حمایت صنعت سازمانها
بازنگری در سیستم مدیریت مالی سازمانها کاهش هزینه های جاری	
جلب توجه سیاست گذاران به ظرفیت های اقتصادی سازمانها برای بهبود اقتصاد ملی	
نظامندسازی بازار و صنعت سازمانها و از طریق مستندسازی فعالیتها و اطلاعات	
مسئولیت اجتماعی لزوم دخالت مدیران و کارمندان در تصمیم گیری نسبت به جامعه و سایر نهادها نسبت به سازمانها	مشارکت دهی جامعه سازمانها
مدیریت تنوع جمعیت و ذینفعان در سازمانها	
تأمین امنیت اجتماعی فضاهای مختلف سازمانها	
تکنیک های بازاریابی اجتماعی مطابق با خرده فرهنگها	فرهنگ سازی حکمرانی خوب
گفتمان سازی در جامعه سازمانها برای حکمرانی اقتصادی	
جریان سازی رسانه ای برای بهبود حکمرانی سازمانها با رویکرد شبکه های اجتماعی	
استفاده از نوآوریها و توسعه تحقیق و پژوهش های مرتبط با سیاست گذاری سازمانها	قابلیت فناوری
استفاده از ابزارهای دانش و فناوری برای کاهش پیچیدگی سیاست گذاری عمومی	
وجود دانش سیاست گذاری و خبرگی برای سازمانها و نهادهای دولتی	منابع دانشی
تخصصی سازی حکمرانی و تعیین مراجع تخصصی برای سیاست گذاری در سازمانها	
به روزرسانی سیاستها در هر دوره تغییرات در دولت	روزآمدی سیاست گذاری
مهندسی مجدد فرآیندهای سیاستی - ساختاری سازمانها	
روزآمدی ساختارهای سازمانی متناسب با تحولات محیطی	
تناسب بین برنامه های کوتاه مدت و بلندمدت	
میزان همسویی سیاستها با اسناد بالا دستی	تطبیق سیستمی سیاستها
همخوانی و تطبیق سیاستها با شرایط اقتصادی و منافع سیاسی	
انطباق سیاستها با توانمندی های بومی در توسعه سازمانها	

بر اساس یافته های جدول ۲ مهم ترین الگوی حکمرانی اقتصادی مبتنی بر دیدگاه های مقام معظم رهبری شامل ۱۵ مضمون فرعی می باشد به دست آمد.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

جدول ۳: چارچوب بندی کدهای اولیه به مضامین فرعی

مضامین اصلی	مضمون فرعی	مؤلفه محوری
الزامات حکمرانی اقتصادی برای سازمان‌ها	انطباق پذیری	غیرمتمرکز بودن این نوع حکمرانی و تمرکز زدا بودن در سطح مناطق
	سیستمی	اصلاحات نهادی و بازسازی بوروکراسی و مشارکت‌دهی مناطق و نهادها
		همگرایی حکمرانی اقتصادی برای پاسخ به پیچیدگی نهادی اقتصادی سازمان‌ها
		تناسب ساختاری و کارکردی حکمرانی اقتصادی با ماهیت اقتصادی نظام سازمان‌ها
سازمان‌ها	تطبیق با محیط	جلب حمایت عمومی و اجتماعی از طریق سازمان‌ها برای حکمرانی
	اجتماعی	مشارکت‌دهی گروه‌ها و پاسخگویی به نیروهای دموکراتیک
		الزام مشارکت پذیری بالا در حکمرانی اقتصادی وجود آن در سازمان‌ها
ملاحظات سازمان‌ها برای حکمرانی اقتصادی	همخوانی با مفروضات علمی	تطبیق حکمرانی با فرهنگ محیط سازمان‌ها کشور
	رویکرد	انطباق حکمرانی اقتصادی با الگوی حکمرانی شبکه‌ای و اهداف حکمرانی خوب
		فرابخشی توسعه
	سازمان‌ها	قابلیت تنظیم‌گیری و رهبری فرابخشی در سازمان‌ها دولتی
ملاحظات مدیریت بحران	سازگاری تغییر دولت‌ها با محیط‌های و منافع جدید سازمان‌ها	سازگاری تغییر دولت‌ها با محیط‌های و منافع جدید سازمان‌ها
	تناسب توزیع منابع و حمایت‌ها در بین سطوح سازمان‌ها	تناسب توزیع منابع و حمایت‌ها در بین سطوح سازمان‌ها
	تلقی شدن صنعت سازمان‌ها به‌عنوان یک بازار و سیستم اقتصادی	تلقی شدن صنعت سازمان‌ها به‌عنوان یک بازار و سیستم اقتصادی
ظرفیت‌سازی مدیریتی سازمان‌ها	ملاحظات	ظرفیت‌سنجی سازمان‌ها برای توسعه در شرایط بحران ملی و محیطی
	تصدی‌گری و رهبری سازمان‌ها	شناخت تجارب پیشین حکمرانی اقتصادی برای بحران‌ها
		الزامات حکمرانی اقتصادی برای شرایط بحران
ظرفیت‌سازی اقتصادی	تصدی‌گری و رهبری سازمان‌ها	جلوگیری از رابطه‌گرایی و مساعدسازی فضای انتخاب و شایسته‌سالاری انتصاب مسئولان سازمان‌ها
		پیشگیری از خطاهای مدیریتی و سلیقه‌ای مدیران در سطوح اجرایی سازمان‌ها
	مشارکت	کاهش سقف شیشه‌ای در سازمان‌ها تأکید بر مشارکت‌دهی زنان و اقلیت‌ها در سطوح مدیریتی و تصمیم‌گیری
		کاهش شکاف و ناهماهنگی میان تخصص و مسئولیت‌ها در امور مربوط به سازمان‌ها
نقش‌های فردی	مشارکت	مشارکت مدیران نهادهای دولتی عمومی
		اعضای شوراهای تصمیم‌گیری و هیئت‌مدیره‌ها و مدیران سازمان‌ها
	نقش‌های فردی	نقش اساتید دانشگاهی و تحلیلگران علمی
		مشارکت نقش فعالان رسانه، بازار و صنعت سازمان‌ها
ظرفیت‌سازی اقتصادی	کارآمدی نظام	مشارکت زنان و اقلیت‌ها در مدیریت و سیاست‌گذاری سازمان‌ها
	مالی سازمان‌ها	رونق‌بخشی اقتصادی سازمان‌ها از طریق خصوصی‌سازی و برون‌سپاری در سازمان‌ها
		کمک به سازمان‌های برای تأمین مالی و درآمدزایی

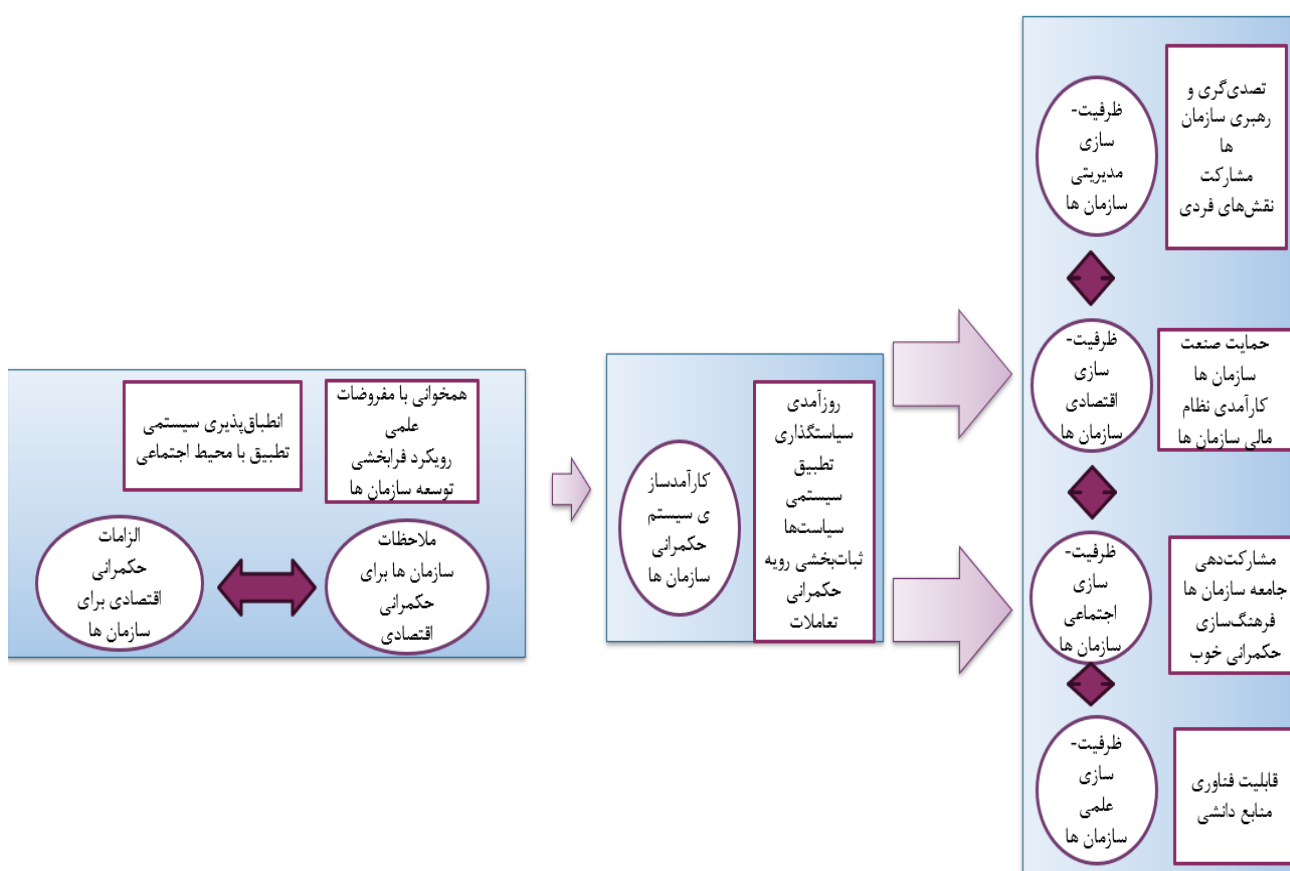
طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبرانقلاب /ملکی سوری، زاهدی و منتظری

		استفاده از نوآوری و تحقیق و توسعه در سازمان‌ها کارآفرینی و تجاری‌سازی	سازمان‌ها
		ایجاد تناسب بین سرمایه‌گذاری و هزینه‌های اقتصادی	
		افزایش رقابت‌پذیری بازار سازمان‌ها از طریق مشارکت‌دهی بخش‌های غیردولتی	
		افزایش امنیت ریسک و سرمایه‌گذاری اقتصادی در سازمان‌ها	حمایت صنعت
		بازنگری در سیستم مدیریت مالی سازمان‌های کاهش هزینه‌های جاری	سازمان‌ها
		جلب توجه سیاست‌گذاران به ظرفیت‌های اقتصادی سازمان‌ها برای بهبود اقتصاد ملی	
		نظام‌سازی بازار و صنعت سازمان‌ها و از طریق مستندسازی فعالیت‌ها و اطلاعات	
		مسئولیت اجتماعی لزوم دخالت مدیران و کارمندان در تصمیم‌گیری نسبت به جامعه و سایر نهادها نسبت به سازمان‌ها	مشارکت‌دهی
		مدیریت تنوع جمعیت و ذینفعان در سازمان‌ها	جامعه سازمان‌ها
		تأمین امنیت اجتماعی فضاهای مختلف سازمان‌ها	ظرفیت‌سازی اجتماعی
		تکنیک‌های بازاریابی اجتماعی مطابق با خرده‌فرهنگ‌ها	فرهنگ‌سازی
		گفتمان‌سازی در جامعه سازمان‌ها برای حکمرانی اقتصادی	حکمرانی خوب
		جریان‌سازی رسانه‌ای برای بهبود حکمرانی سازمان‌ها با رویکرد شبکه‌های اجتماعی	
		استفاده از نوآوری‌ها و توسعه تحقیق و پژوهش‌های مرتبط با سیاست‌گذاری سازمان‌ها	ظرفیت‌سازی علمی
		استفاده از ابزارهای دانش و فناوری برای کاهش پیچیدگی سیاست‌گذاری عمومی	منابع دانشی
		وجود دانش سیاست‌گذاری و خبرگی برای سازمان‌ها و نهادهای دولتی	سازمان‌ها
		تخصصی‌سازی حکمرانی و تعیین مراجع تخصصی برای سیاست‌گذاری در سازمان‌ها	
		به‌روزرسانی سیاست‌ها در هر دوره تغییرات در دولت	روزآمدی
		مهندسی مجدد فرآیندهای سیاستی - ساختاری سازمان‌ها	سیاست‌گذاری
		روزآمدی ساختارهای سازمانی متناسب با تحولات محیطی	
		تناسب بین برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت	تطبیق
		میزان همسویی سیاست‌ها با اسناد بالا دستی	سیستمی
		همخوانی و تطبیق سیاست‌ها با شرایط اقتصادی و منافع سیاسی	سیاست‌ها
		انطباق سیاست‌ها با توانمندی‌های بومی در توسعه سازمان‌ها	سیستم حکمرانی
		ضرورت پیوستگی سیاست‌گذاری در سیکل‌های سیاسی و انتخاباتی	سازمان‌ها
		ثبات‌بخشی رویه هماهنگی بین سطح سیاستی، برنامه‌ای و اجرایی	حکمرانی
		کاهش نفوذپذیری سیاسی ساختار و تشکیلات سازمان‌های	
		ثبات رویه در اجرای سیاست‌ها با تغییرات دوره‌ای دولت	
		تقویت دانش مالی مدیران سازمان‌ها در حوزه تحریم‌ها	
		آمادگی فضای فکری در سازمان‌ها جهت توسعه حامیان مالی اجتماعی	تعاملات
		ایجاد لابراتورهای خلاقیت در جهت دور زدن تحریم‌ها	

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

بر اساس مراحل کدگذاری فوق، مدل مفهومی پژوهش به صورت شکل زیر ترسیم گردید. ترتیب و روابط کلی بین سازه‌ها بر اساس مبانی نظری و پیشینه پژوهش به همراه نظرات گروه کانونی و مصححان کدگذاری انجام شد.

در کدگذاری سوم به شکل‌دهی مضامین اصلی از تم‌های فرعی اقدام شد. از این رو ۶۱ مضمون فرعی در چارچوب ۷ مضمون اصلی کدگذاری گردید. سپس به دلیل تعداد بالای مضامین فرعی به کدگذاری چهارم که کدگذاری نظری است اقدام شد.

شکل ۱: مؤلفه‌های حکمرانی اقتصادی مبتنی بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش از این رو ۱۱۰ گزاره کلامی، ۱۵ مضمون فرعی و ۷ مضمون اصلی الزامات حکمرانی

طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبرانقلاب/ملکی سورکی، زاهدی و منتظری

اقتصادی برای سازمان‌ها، ملاحظات سازمان‌ها برای حکمرانی اقتصادی، ملاحظات سازمان‌ها برای حکمرانی اقتصادی، ظرفیت‌سازی مدیریتی سازمان‌ها، ظرفیت‌سازی اقتصادی سازمان‌ها، ظرفیت‌سازی اجتماعی سازمان‌ها، ظرفیت‌سازی علمی سازمان‌ها کدگذاری گردید. سلام (۲۰۲۱) در تحقیقی اجرای حکمرانی خوب باهدف ارتقاء عملکرد دستگاه‌های مدنی دولتی در دولت منطقه‌ای سطح حکمرانی خوب و پاسخگویی کمتر از حد متوسط است. همچنین ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که میان بعضی فرایندهای حکمرانی خوب و ارتقاء عملکرد رابطه معناداری وجود دارد. نگابیتو (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان تأثیر شیوه حکمرانی خوب و سبک‌های رهبری تحول‌آفرین بر عملکرد دولت‌های محلی به این نتیجه رسید که به این نتیجه رسید که دولت‌های محلی از نظر شاخص‌های حکمرانی خوب در ۴ مؤلفه نتیجه گرایی، شفاف‌سازی، ظرفیت‌سازی و پاسخگویی در وضعیت مطلوب و بهینه قرار داشتند اما عملکرد واقعی س دولت‌های محلی از نظر اثربخشی وظایف و نقش‌ها و ارتقای ارزش‌ها مورد تأیید نبود. همچنین نتایج نشان داد که دولت‌های محلی از نظر حکمرانی خوب از نظر اهمیت به ترتیب در زمینه‌های پاسخگویی، نتیجه گرایی، ظرفیت‌سازی، شفاف‌سازی دارای اهمیت بودند. مالاگیلا (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان حاکمیت شرکتی و عملکرد در سازمان‌های ورزشی: مورد لیگ‌های برتر انگلستان به این نتیجه رسید که امتیاز لیگ در باشگاه‌هایی با هیئت‌مدیره بزرگ‌تر، درصد بالاتری نسبت به شرکت‌های مدیران غیر اجرایی دارند. همچنین رابطه بین همین مجموعه متغیرها و عملکرد مالی، به جز امتیاز لیگ که با بازده دارایی معنی‌دار و منفی هستند. به نظر می‌رسد یافته‌های ما نشان‌دهنده اولویت‌بندی عملکرد در زمین بر عملکرد خارج از زمین توسط سازمان‌های ورزشی است. شواهد تا حد زیادی برای استفاده از معیارهای جایگزین و مدل‌های برآورد قوی است. به نظر می‌رسد کارکردهای حکمرانی اقتصادی در مسیر رشد و توسعه مسائل شغلی و ایجاد زیرساخت‌های سازمانی می‌تواند منجر به عملکرد شغلی کارکنان گردد و میزان عملکرد شغلی را تحت تأثیر قرار دهد. احمدی (۱۳۹۷) در تحقیقی باهدف شناسایی نماگرها و تعیین شاخص دیدبان حکمرانی ورزشی فدراسیون‌ها که تحلیل عامل اکتشافی (چرخش واریماکس) چهار عامل شفافیت، حکمرانی، نظارت و همبستگی (۰/۵۸ درصد تبیین واریانس) و ۲۵ نماگر را در ساختار شاخص آشکار کرد. همچنین یافته‌ها نشان داد امتیاز شاخص دیدبان حکمرانی ورزشی در ابعاد شفافیت ۲/۶۷، حکمرانی ۲/۵۶، بازرسی ۲/۴۲ و همبستگی ۲/۴۳ و امتیاز نهایی شاخص ۳۸ درصد و پایین‌تر از متوسط بود. نتایج این مطالعه به شناسایی عوامل حکمرانی ورزشی به‌منظور اولویت‌بندی و تنظیم اقدامات در فدراسیون‌های ورزشی منجر شد. زارعیان (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان اعتباریابی و هنجاریابی پرسشنامه حکمرانی خوب در

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

وزارت ورزش و جوانان ایران که بر اساس نتایج تحلیل عاملی، شاخص‌های تلاش تا حصول نتیجه، تأکید بر اثربخشی نقش‌ها و وظایف، ارتقای رفتار حرفه‌ای و مبتنی بر قانون، شفاف‌سازی، ظرفیت‌سازی و کارگروهی، بازخورد و پاسخگویی و تأکید بر دانش‌افزایی به‌عنوان هفت اصول حکمرانی خوب در وزارت ورزش و جوانان شناسایی شد. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که مدل اصول حکمرانی خوب در وزارت ورزش و جوانان جمهوری اسلامی ایران از برآزش مطلوبی برخوردار است. عامری (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان تبیین اثر ظرفیت جذب، حکمرانی سازمانی و سایش اجتماعی بر رفتار نوآورانه کارکنان وزارت ورزش و جوانان ایران که نتایج تحقیق نشان داد، بین ظرفیت جذب با رفتار نوآورانه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین حکمرانی سازمانی با رفتار نوآورانه تأثیر مثبت بسیار ضعیفی وجود دارد. بین سایش اجتماعی با رفتار نوآورانه رابطه منفی و معناداری وجود دارد. بدون شک حکمرانی خوب به‌واسطه ایجاد استانداردهای شغلی و پیاده‌سازی یک سری استانداردهای مناسب در محیط کاری می‌تواند زمینه جهت بهبود بهره‌وری کارکنان را افزایش دهد. احمدی (۱۳۹۸) به این نتیجه رسید که انتشار سند دیپلماسی تجاری، مشارکت بخش خصوصی، اصلاح ساختار نهادی، حذف خود تحریمی، تربیت دیپلمات‌های تجاری، مدیریت بخش واردات، حمایت از کسب‌وکارهای داخلی، اولویت‌دهی به کشورهای همسایه، اتصال به زنجیره ارزش جهانی، پرهیز از خام‌فروشی به‌عنوان ده راهبرد کلی معرفی کرد. رستمی (۱۳۹۸) به این نتیجه رسید که ضعف نظام ساختاری در بستر جذب و انتقال ظرفیت‌ها و فرصت‌های اقتصادی، عدم تعادل کارکردهای اقتصادی در پیشبرد توسعه تجارت خارجی در بازارهای بین‌المللی و تخریب زنجیره ارزش در استفاده از ظرفیت‌های داخلی و افزایش فعالیت‌های غیر مولد را شناسایی کرد؛ که با یافته‌های این تحقیق همخوان می‌باشد. در میان انگیزه‌های داخلی بازسازی، ملت‌سازی، یکپارچه‌سازی اجتماعی و کنترل اجتماعی را دنبال می‌کنند؛ بنابراین حکمرانی اقتصادی در سازمان‌ها یکی از موضوعات کلیدی در مدیریت مدرن است که نقش مهمی در بهبود عملکرد سازمانی، تخصیص بهینه منابع و ارتقای شفافیت دارد. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی در زمینه طراحی مدل‌های نوین حکمرانی اقتصادی انجام شود که بتواند چالش‌های خاص سازمان‌ها در مواجهه با تغییرات محیطی و اقتصادی را تحلیل کند. حکمرانی اقتصادی در سازمان‌ها یک چارچوب کلیدی برای مدیریت مؤثر منابع، شفافیت در فرآیندهای تصمیم‌گیری و پاسخگویی در قبال ذینفعان به شمار می‌رود. با توجه به پیچیدگی فزاینده محیط‌های اقتصادی و فناوری، ضرورت بازنگری در روش‌ها و رویکردهای حکمرانی اقتصادی بیش‌ازپیش احساس می‌شود. پژوهش‌های آتی می‌توانند به بررسی مدل‌های جدید حکمرانی اقتصادی بپردازند که از مفاهیم نوین مانند پایداری،

طراحی الگوی حکمرانی اقتصادی با توجه به رهنمودهای رهبرانقلاب/ملکی سورکی، زاهدی و منتظری

شفافیت و عدالت سازمانی بهره می‌گیرند. همچنین، تحلیل تأثیر فناوری‌های پیشرفته مانند هوش مصنوعی، داده‌کاوی و بلاک چین در افزایش اثربخشی و شفافیت فرآیندهای حکمرانی اقتصادی از موضوعات حیاتی است که می‌تواند قابلیت انطباق سازمان‌ها با تغییرات سریع محیطی را افزایش دهد. مطالعات تطبیقی میان سازمان‌های موفق در کشورهای توسعه‌یافته و درحال توسعه نیز می‌تواند درس‌های ارزشمندی ارائه کند، به‌ویژه در زمینه سازگاری این مدل‌ها با فرهنگ‌ها و قوانین مختلف. علاوه بر این، بررسی نقش نهادهای نظارتی داخلی و خارجی در بهبود حکمرانی اقتصادی و شناسایی نقاط ضعف سیستم‌های نظارتی موجود از اهمیت بالایی برخوردار است. تأکید بر ارتباط حکمرانی اقتصادی با مسئولیت اجتماعی شرکتی (CSR) و تأثیر آن بر افزایش اعتماد عمومی، کاهش فساد و تقویت برند سازمان نیز حوزه‌های پژوهشی است که می‌تواند به یافته‌های ارزشمندی منجر شود.

از جنبه دیگری، پژوهش‌ها می‌توانند نقش عوامل انسانی مانند فرهنگ سازمانی، سبک رهبری و مشارکت کارکنان در اجرای مؤثر حکمرانی اقتصادی را مورد بررسی قرار دهند. این امر می‌تواند به شناسایی موانع نرم‌افزاری و رفتاری کمک کند که در مسیر اجرای حکمرانی اقتصادی قرار دارند. همچنین، مطالعه تأثیر حکمرانی اقتصادی بر شاخص‌های عملکردی مانند بهره‌وری، رضایت کارکنان، سودآوری و پایداری مالی سازمان از جنبه‌های کاربردی دیگری است که می‌تواند سازمان‌ها را در ارزیابی اثربخشی سیاست‌ها و فرآیندهای اقتصادی خود یاری دهد.

درنهایت، با توجه به اهمیت فزاینده حکمرانی اقتصادی در مواجهه با چالش‌هایی همچون بحران‌های مالی، نوسانات بازار و تغییرات قوانین، ضرورت تدوین چارچوب‌های نظری و عملی برای ارتقای حکمرانی اقتصادی در سازمان‌ها کاملاً محسوس است. پژوهشگران می‌توانند از ابزارهای چند رشته‌ای، شامل اقتصاد، مدیریت، حقوق و فناوری، بهره بگیرند تا راهکارهایی جامع و عملی برای حل این چالش‌ها ارائه کنند.

منابع

- (۱) رعایائی مهدی، داودآبادی فراهانی محسن. بررسی اصل عدالت در حکمرانی اقتصادی مبتنی بر نظریه شهید صدر (با تأکید بر عدالت توزیعی). فصلنامه تحقیقات بنیادین علوم انسانی. ۱۴۰۰؛ ۷(۱): ۱۰۷-۱۳۲
- (۲) بخشی آئی، رضا، نیلی، مسعود و برکچیان، سید مهدی. (۱۴۰۱). بررسی اثر نظام سیاسی و منابع طبیعی بر کیفیت حکمرانی اقتصادی. سیاست‌گذاری عمومی ۵۵-۴۱، ۸(۳).
- (۳) اسعدی، مرضیه و لطفی هروی، محمد مهدی. (۱۳۹۹). اقتصاد زیست- فناوریانه: تحلیل روش‌های ارزیابی و حکمرانی اقتصادی. پژوهشنامه اقتصادی ۱۸۳-۱۳۱، ۲۰(۷۹).
- (۴) طاهری، صنم (۱۴۰۰). بررسی جایگاه عدالت در حکمرانی اقتصادی از منظر اسلام، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده اقتصاد
- (۵) پناهی، اسماعیل، آرابی، وحید و جمشیدی، مینا. (۱۴۰۱). اعتبارسنجی الگوی حکمرانی خوب از منظر اقتصادی. فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، ۲(۲). ۱۰.
- (۶) کلیچ، لیلا، عقیلی، سید وحید و خجسته باقرزاده، حسن. (۱۴۰۰). تحلیل مضامین اقتصادی بیانیه گام دوم انقلاب. فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، ۴(۹).
- (۷) بیگی، وحید، ابوبی اردکان، محمد، مقیمی، سید محمد و نوبخت، محمدباقر. (۱۴۰۲). طراحی مدل حکمرانی شرکت‌های دولتی در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، مدیریت دولتی، ۱۵(۱).
- (۸) شجاع، رضا، محمدی ریوف، مصطفی. (۱۳۹۶). سیاست‌گذاری مبتنی بر ساختار در ورزش ایران، اولین کنفرانس حکمرانی و سیاست‌گذاری عمومی، تهران، دانشگاه صنعتی شریف-پژوهشکده سیاست‌گذاری علم، فناوری و صنعت دانشگاه صنعتی شریف -اندیشکده مطالعات حاکمیت و سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف، ۸-۱.
- (۹) میرزایی پری، یحیی؛ خلیلی، مهدی؛ رضایی، اطهر. (۱۳۹۷). حکمرانی داده؛ ضرورتی برای مواجهه با تحولات پیش روی صنعت بیمه، بیست و پنجمین همایش ملی بیمه و توسعه، تهران، پژوهشکده بیمه، ۹-۱.
- 10) Alonso Dos Santos, M. Calabuig Moreno, F. (2020). Management, marketing and economy in sports organizations. 28, 175-179
- 11) Mahaputra, M. R. & Saputra, F. (2021). Application Of Business Ethics And Business Law On Economic Democracy That Impacts Business Sustainability. Journal of Law, Politic and Humanities, 1(3), 115-125.

- 12) Mungiu-Pippidi, A. (2020). The Rise and Fall of Good-Governance Promotion. *Journal of Democracy*, 31(1), 88-102.
- 13) Helliwell, J. F. Huang, H. Grover, S. & Wang, S. (2018). Empirical linkages between good governance and national well-being. *Journal of Comparative Economics*, 46(4), 1332-1346.
- 14) Keping, Y. (2018). Governance and good governance: A new framework for political analysis. *Fudan Journal of the Thomas, C. (2020). Race as a Technology of Global Economic Governance. UCLA L. Rev.* 67, 1860.
- 15) Ladi
- 16) , S. & Tsarouhas, D. (2020). EU economic governance and Covid-19: policy learning and windows of opportunity. *Journal of European Integration*, 42(8), 1041-1056.
- 17) Ansell, C. & Torfing, J. (Eds.). (2022). *Handbook on theories of governance*. Edward Elgar Publishing.
- 18) Zhang, Y. Pinkse, J. & McMeekin, A. (2020). The governance practices of sharing platforms: Unpacking the interplay between social bonds and economic transactions. *Technological Forecasting and Social Change*, 158, 120133.
- 19) Farazmand, A. (Ed.). (2023). *Global encyclopedia of public administration, public policy, and governance*. Springer Nature.
- 20) Mauerhofer, V. (2019). An introduction and overview on law, politics and governance: Institutions, organizations and procedures for Ecological Economics. *Ecological Economics*, 165, 106396.
- 21) Khudoyarov, R. (2022). Improving economic governance in a market economy. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(2), 610-612.
- 22) Shahbaz, M. Wang, J. Dong, K. & Zhao, J. (2022). The impact of digital economy on energy transition across the globe: The mediating role of government governance. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 166, 112620.
- 23) GALLI, G. (2023). The role of public investments in the EU economic governance framework.
- 24) Chryssogelos, A. (2023). 6. Contesting international economic governance: the 'people' and trade in the Trump and Brexit rhetoric. *Contestation and Polarization in Global Governance: European Responses*, 108.
- 25) Bailey, D. Labory, S. & Tomlinson, P. R. (2023). 19. Industrial policy beyond market failure: structural dynamics, innovation and economic governance for industrial development. *Handbook of Industrial Development*, 322.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۶، زمستان ۱۴۰۳

26) Pandey, N. Andres, C. & Kumar, S. (2023). Mapping the corporate governance scholarship: Current state and future directions. *Corporate Governance: An International Review*, 31(1), 127-160. *Humanities and Social Sciences*, 11(1), 1-8.

27) Prinos, I. & Manley, J. (2022). The Preston Model: Economic Democracy, Cooperation, and Paradoxes in Organisational and Social Identification. *Sociological Research Online*, 13607804211069398.

یادداشت‌ها:

-
- 1 Pandey
 - 2 Zhang
 - 3 Ladi
 - 4 Shahbaz
 - 5 Farazmand
 - 6 Khudoyarov
 - 7 Bailey
 - 8 GALLI
 - 9 Chryssogelos
 10. Nogueira & Martines
 11. Carayannis etal

Designing an Economic Governance Model According to the Guidelines of the Revolutionary Leader

Receipt: 02/11/2024 Acceptance: 17/12/2024

Ahmad Maleki Sourki¹

Shams al Sadat Zahedi²

Mohammad Montazeri³

Abstract

The aim of this research was to design an economic governance model according to the guidelines of the Revolutionary Leader. The research method was qualitative research with a content analysis approach. The statistical population of the research included all scientific experts in the field of the research subject. The sample selection was carried out in the required number to reach theoretical saturation and was carried out using the snowball sampling method (16 people). The research tool was an exploratory interview. The validity of the research results was confirmed based on the professional competence of the interviewed sample, the content validity of the interview framework, and the level of agreement of the coding correctors (2 expert researchers: 0.73). Data analysis was carried out using three-stage coding appropriate to the research method. In this study, 110 verbal statements, 15 subthemes, and 4 main themes were coded: economic governance requirements for organizations, organizational considerations for economic governance, organizational considerations for economic governance, organizational managerial capacity building, organizational economic capacity building, organizational social capacity building, and organizational scientific capacity building.

Keywords

Economic governance, organization, guidance, revolutionary leader

1-PhD Student, Department of Management, Sirjan Branch, Islamic Azad University, Sirjan, Iran. ahmad.maleki.1979@gmail.com

2-Professor, Department of Management, Sirjan Branch, Islamic Azad University, Sirjan, Iran. (Corresponding Author) szahedi@iau.ac.ir

3-Associate Professor, Department of Management, Payam Noor University, Tehran, Iran. montazer56@pnu.ac.ir